

Viktor Novak

UČEŠĆE DUBROVAČKE FLOTE U ŠPANSKOJ NEPOBEDIVOJ ARMADI

Posle osvojenja Portugala (1580) Filip II Španski bio je nesumnjivo na vrhuncu svojih talasokratskih ostvarenja. Međutim ovi osvajački uspesi nisu ga do kraja zadovoljili. On je težio za još većim i prostranijim osvajanjima u kojima bi rimskoj crkvi povratio otpadnute zemlje a sebi osigurao punu vlast na Atlantiku. Zato je pre svega morao da ukloni takmaca koji je mogao da ugrozi njegove postignute uspehe. Bila je to protestantska Engleska kraljice Jelisavete koja je već tada jasno pokazala da je svesna opasnosti od zavojevačkih nastojanja Španije od kojih je želela da oslobodi svoju zemlju. Nisu bila bez značenja priznanja i počasti koje je kraljica ukazivala smelim podvizima moreplovca Sir Waltera Raleigh-a i neustrašivog pirata Sir Francisa Drake-a. Njena flota je već tada pokazivala očigledne znakove snajenja i jačanja ekonomske moći zemlje koja se definitivno otepilela od Rima. Sama pak Jelisaveta počela je da ukazuje holandskim protestantima nemalu pomoć u njihovoj težnji za nezavisnošću od Rima kao i »katoličkog kralja«. Sve je to ubrzavalo zrenje Filipovih odluka da invazijom Engleske reši odjednom dva problema, verski i talasokratski. Filip II imao je na svojoj strani moćnog saveznika, rimskog papu Siksta V, koji mu je još decembra 1585 uputio bulu za njegov krstaški pohod sa obećanjem velikih materijalnih pomoći potrebnih za opremu flote i invazionih trupa.¹ Događaji u Engleskoj još su više potsticali Filipa II na izvršenje planova u čijim pripremama je učestvovao velik deo tadašnje katoličke Evrope, naročito mediteranskih naroda. Marija Stuart je jednim tajnim aktom, upućenim iz zatvora 20 maja 1586 prenela na Filipa II, tada najkatoličijeg vladara svoja nasledna kraljevska prava kao na zaštitnika katoličke crkve kojoj je ona pripadala. Smrtna presuda kraljici Mariji, koju je izrekao parlamenat i izvršenje te presude (8 februara 1587) dalo je zamaha Filipovim invazionim pripremama koje su bile uistinu veoma široko zasnovane i ostvarene, mada ne i u potpunosti predviđenih planova. Da bi se s jedne strane razjedinile odbranbene snage Engleske, a s druge da bi se

¹ Ludwig v. Pastor, *Geschichte der Päpste im Zeitalter der katholischen Reformation und Restauration*. X Band, Freiburg im Breisgau, 1926⁷, 308.

psihološki zainteresovao sav katolički svet protiv odmetnice Jelisavete. Siksto V je dozvolio da se objavi jedan njegov manifest početkom 1588 u Anversu. Ovaj manifest bio je delo kardinala Allen-a, koji je bio u Filipovoj službi protiv svoga naroda. U manifestu se ponovilo papino izopštenje Jelisavete kao i njeno detroniziranje, a narod je bio razrešen vernosti prema svojoj kraljici.² Ali kad je narod bio obavešten o Filipovim namerama i o pretećoj invaziji ostao je jedinstven da se brani i da se agresoru suprotstavi bez obzira na versko opredeljenje.

U Španiji se crkva založila svim svojim sredstvima da pomogne Filipov pothvat. Po svim se crkvama propovedao krstaški pohod na Englesku i vršile se najraznovrsnija molepstviya. Posle Uskrsa su se svakodnevno služile mise za srećan ishod Armade koju je već tada Filip prozvao *La Invicible Armada*, Nepobediva Armada. U samom Madridu je naredeno da se u 40 crkva vrše četrdesetčasovna molepstviya kojima je prisustvovao i sam kralj klečeći i moleći boga za pomoć. U čitavoj Španiji se tada jurišalo na nebo, kako to kaže L. Pastor, da ono izdejstvuje srećan ishod toj ogromnoj Armadi.³ Nju je trebalo u Holandiji da dočeka vojvoda Parma sa svim invazionim trupama koje su imale posle nameravanog uništenja engleske flote da okupiraju Englesku.

Komandant Nepobedive armade bio je Medina Sidonia koji je, na kraju, posle raznih Filipovih oklevanja isplovio iz La Coruñe 22 jula 1588 god., pozdravljen od masa naroda sa pravim verskim zanosom. Jedan od engleskih istoričara tog zbivanja kaže da su ove poliglotske snage sačinjavali Španci, Portugizani, Italijani i Flamanci.⁴ Međutim, među brodovljem Nepobedive armade nalazili su se u velikom broju i Dubrovčani sa svojom flotnom zastavom, ljudstvom, naoružanjem i komandantima, kako će se to videti iz jednog vrlo važnog svedočanstva.

Ovu Nepobedivu armadu sačinjavalo je oko 130 teških ratnih brodova, sa znatnim brojem topova i drugog oružja, a na brodovlju je bilo oko 30.000 ljudi, među njima oko 8000 pomoraca, 2000 veslača i 19.000 vojnika.⁵

Međutim ova ogromna invaziona ekspedicija Filipa II doživela je neočekivani slom, daleko pre nego što je uopšte mogla da pomisli na iskrčavanje. Pre svega Medina Sidonia nije bio dorasao novim protivničkim komandantima, kao što su bili Sir Francis Drake (koji je svojim neobično smeonim podvigom još godinu dana ranije zašao u luku Cadiz i uspeo da uništi deo brodovlja određenog za invaziju i tako »opržio bradu španskom kralju« kako se on time ponosio),⁶ lord Howard Effingham, vrhovni komandant, Sir Martin Frobisher, Sir John Hawkins i drugi. Od važnosti je takođe bila i suprotnost tipa dva

² L. v. Pastor, n. d., X, 314.

³ L. v. Pastor, n. d., 315.

⁴ James A. Williamson, *The Age of Drake*. London 1946², 315.

⁵ Ludwig Pfandl, *Philip II. Gemälde eines Lebens und einer Zeit*. München 1938, 449.

⁶ George Macaulay Trevelyan, *History of England*. London 1945³, 353.

sistema i dva karaktera flota koje su se našle jedna prema drugoj. Dok su Armadu sačinjavali teški i veliki ratni brodovi, engleska je flota bila mnogo pokretljivija i spremljena za borbe izdaleka.⁷ Pored toga na jednoj strani su bili ujedinjeni Englezi, koji su branili napadnutu otadžbinu, a na drugoj razni narodi u plaćeničkoj službi osvajača Filipa II — bez ikakvih svojih nacionalnih aspiracija.

Katastrofa koja je snašla Nepobedivu armadu kod Calaisa, 27/28 jula i Gravelinesa, 29 jula i njeno docnije potpuno rasulo koje ju je snašlo od nevremena pri uzmicanju oko Škotske i Irske bila je neočekivani i strahoviti udarac španskoj pomorskoj velesili. Septembra je moglo da se okupi u španskim lukama od čitave Armade tek nekih pedesetak brodova, preostalih iza ovog strahovitog poraza. Dakako da Parma nije uopšte imao prilike da bude učesnik nameravane invazije. Milionske molitve Španaca i evropskih katolika nisu osvojile nebo. Za uzvrat im je protestantkinja Jelisaveta na iskovanim novcima odgovorila biblijskim motom: *Afflabit deus et dissipati sunt*. I uistinu, ova julska pobjeda obeležila je zalaz jedne velesile, a uspon druge. Kao što se Filip morao da odrekne planova da osvoji Englesku tako je i Rim mogao da se uveri da je zauvek propao plan ponovog vraćanja Engleske katolicizmu, kako je to uostalom morao na prizna i kardinal Allen,⁸ kome je bila namenjena uloga rekatoliciziranja Engleske.

Od jugoslovenskih istoričara bio je prvi G. Gelcich koji je utvrdio da su i dubrovački brodovi učestvovali u Nepobedivoj armadi, a s njima i njihovi dubrovački komandanti, među kojima i članovi porodice Tuhelj.⁹ Eskadru Petra Ivelje, koji je kasnije bio veliki admiral Španije sačinjavalo je 12 brodova, a te je Filip II nazvao »apostolima«.¹⁰ Ali, ni Gelcich kao ni Jorjo Tadić nisu mogli da iz materijala koji pruža Državni arhiv u Dubrovniku rekonstruišu pun broj brodova koji su pripadali Dubrovčanima. Gelcich još zna za brod kojim je zapovedao Luka Kinković, a pripadao je Dubrovčaninu Vici Petrovu, čija se posada junački ponela u Nepobedivoj armadi. Brod je oštećen i pri opravci kod otoka Maelina bio je zapaljen i potpuno uništen.¹¹ Isto tako je dragocen Gelcichov podatak o brodu kojim je komandovao Iveljin sestrčić Stevan Olisti-Tasovčić i koji je uspeo da sa zapaljenog broda prebaci na drugu lađu momčad i svu artiljeriju, čime je zadivio celu Armadu i pri povratku u Španiju bio mnogo slavljen.¹²

⁷ L. Pfandl, n. d., 448.

⁸ G. M. Trevelyan, n. d., 354—355.

⁹ G. Gelcich, *I conti di Tuhelj*. Ragusa 1890.

¹⁰ Jorjo Tadić, *Španija i Dubrovnik u XVI stoleću*. Beograd 1932, 120. V. A. Bačić, *Dubrovački brodovi u doba procvata dubrovačkog pomorstva u XVI vijeku*. Zagreb 1940, 36. G. Gelcich, n. d., 84. Gelcich navodi i imena tih 12 brodova kao i njihove komandante. Među njima su pored starog Ivelje, oca Petrova, još Stjepan Boščina, Marin Radulović, Matej Letjela, Marko Jerinić, Pavle Dešinović, Stjepan Burešić, Fran Bakaljaus, dva Marnare, čija imena nesumnjivo govore o njihovu slovenskom poreklu.

¹¹ G. Gelcich, n. d., 88—89. J. Tadić, n. d., 121.

¹² Isto.

Od engleskih istoričara Charles Oman zna da su u Nepobedivoj armadi »mnogi od ovih brodova bili pravljeni u Dubrovniku, i čuveni su u engleskim narodnim pesmama pod imenom «argoza» (argusa, Ragusa, Dubrovnik)«. ¹³ Lovett Edwards takode zna za 12 brodova »Don Pietra d'Iveglia, Ohmućević-Grgurić«, tako isto i za jednu tradiciju koja se očuvala na škotskom otočiću Feru koje govori o brodolomu nekog španskog broda sa dubrovačkom posadom. Osobitost ove vesti i predanja kao da pojačavaju motivi na tamošnjem vezivu koje je mnogo slično onome iz dubrovačkih Konavala. ¹⁴

Sve ove podatke o učestvovanju dubrovačkih brodova i pomoraca u Nepobedivoj armadi dopunja u znatnoj meri jedan dubrovački spis koji se nalazi u rukopisnom odeljenju londonskog British Museum-a. Spis nosi naslov *Dominio, sito e costumi della Repubblica di Ragusa*, a povezan je unutar Miscellanea jednog osobito voluminoznog kodeksa (M. B. Add. 14, 008) sa naslovom na povezu *Papeles de Dominios de Italia Manuscritos* u kome je sadržana velika i raznovrsna prepiska između Venecije i španskih ambasadora u prvoj polovini XVII stoleća. Rukopis koji je od važnosti za dubrovačku istoriju je samo fragmenat, početak nekog nesumnjivo daleko većeg spisa i nalazi se na fol. 997ro do 1002ro, tj. svega 6 i pol folija. Izgleda da je to jedan nedovršen prepis spisa koji je imao da posluži španskom ambasadoru za informaciju o Dubrovniku i njegovim zaslugama za pojedine narode, a napose za Španiju. Pisac toga spisa je prožet iskrenim dubrovačkim i slovenskim osećanjem što pokazuje nekoliko značajnih momenata — o čemu će biti reči na drugome mestu. ¹⁵

Pisac na jednom mestu (fol. 997vo) govori o snazi dubrovačke ratne i trgovačke flote, koja iznosi oko 100 brodova, i pomoću kojih ona naročito pomaže španskog kralja, a na drugome, ukazuje na podatke, da je Dubrovnik pomogao sa svojom flotom Filipa II pri osvajanju Portugala sa 40, a Nepobedivu armadu sa 33 velika broda (fol. 1000vo).

Donosimo oba ova podatka doslovno.

»Gl'isolani, et alcuni di terra ferma sono molto dediti alla marinaresca, onde sono ariuati à mettere in mare da cento vasseli d'alto bordo, e da guerra, e da caricho, e con essi sono penetrati sino al Nouo Mondo. Ne è marauiglia che possin buttare in mare tanta quantità di legni sino à mille e doicento carra mentre nello stato loro, trouano e quantità di legniami per fabricar nauì, e gente praticha per guidarli per tutta l'Europa. D'ordinario con la maggior parte di queste seruono la corona di Spagna, tanto nell'Adriatico, quanto nel Mediteraneo ò douunque gl' è comandato...« (Fol. 997vo).

»Ella (tj. Dubrovnik) sempre hà hauuto buona corrispondenza con tutti li potentati particolarmente con l'augustissima corona di Spagna,

¹³ Ч. Оман, *Кратка историја Енглеске од најстаријих времена до краја Светскога Рата*. Лондон 1920, 60.

¹⁴ Lovett Edwards, *Наши поморци и пропаст Велике Армаде*. »XX Век« (Београд), 1938, бр. I, 41—42.

¹⁵ Iz jedne beleške na fol. I^{ro} vidi se da je British Museum nabavio ova voluminozna Miscellanea 1843. »Purchased of G. Rood, 11 March 1843.«

e casa d'Austria, da cui sempre hà riceuuto molte gratie, e di protezione e di soccorsi. Ciò mostrano gl' amplissimi priuilegii concessili dagli antichi rè di Napoli, e poi confermati dalla gloriosissima memoria di Carlo quinto (che di loro con parziale affetto teneua sollecita protezione) e da tutti gl' altri suoi successori nella monarchia cattolica con aggiungere che ogni uolta che uenissero ad esser sospesi questi priuilegii per li Ragusei non s'intendessero sospesi; eglino per meritarsi qualche gratie non hanno risparmiato, nè spese, ne la uita medesima come lo dimostrano tante migliaia di personé perite, e nelle 40 naui alla conquista di Portugallo, e 33 nell'armata nauale, e gran quantità di esse nel lacrimieuol naufraggio nella speditione tanto formidabile contro Elisabetta Regina d'Inglittera, e sempre con dar ai Capi de squadre li principali titoli di generali, ammiranti e gouernatori, e simili anche à nostri tempi; onde hanno uisto generose prodezze fatte per loro seruitio, come di passar per mezzo d'armate nemiche senza offesa per portar à tempo gl'aiuti necessarij.» (Fol. 1000ro i 1000vo.)

Oba ova pasusa nepoznatog dubrovačkog pisca potvrđuju u svom opštem izlaganju utvrđenu činjenicu da je dubrovačka ratna i trgovačka flota bila veoma snažna i da je ustvari tada, u XVI in početkom XVII stoleća bila na vrhuncu svojih najviših dostignuća. O tome dovoljno ubedljivo govore proučavanja Jorja Tadića,¹⁶ a tako isto i V. A. Bačić, koji je tome pitanju posvetio čitavu knjigu.¹⁷

Veoma važan podatak našeg dubrovačkog pisca o 100 velikih trgovačkih i ratnih brodova potvrđuju i Bačićeva istraživanja drugih izvora na osnovu kojih je s pravom zaključio o približno sličnom broju. On kaže: »Snaga je dubrovačke mornarice, u tom periodu njenog najvećeg sjaja, bila u velikim jedrenjačama, karakama, navama i galeonima, pored toga i u odgovarajućoj floti manjih brodova, koja je sarađivala sa flotom preko morskih brodova... Jačinu dubrovačke flote većih jedrenjača ne možemo točno odrediti i ona se stalno mijenjala. Ali ju možemo ocijeniti na 50—70 velikih brodova i na nekih 30 do 40 srednjih i manjih, karavela, marcilijana i sličnih jedrenjača, pored sitnih obalskih jedrilica.«¹⁸ Jedan dokumenat, objavljen štampom 1728, kaže da je u španskoj službi od 1584 do 1654 bilo za ratne i ostale potrebe ukupno 174 broda, dakako raznovrsne veličine.¹⁹

Prema tome dubrovačkom piscu možemo da poklonimo punu pažnju njegovom tačnom obaveštenju koje je on znao iz prve ruke kad govori pre svega o snazi dubrovačke flote u to doba, a onda dosledno i o njenom sastavu unutar španske flote kojoj su tako Dubrovčani pomagali do njene veličine koju je ona dosegla sa osvojenjem

¹⁶ J. Tadić, u n. d. — pokazuje da je tokom čitavog XVI stoleća u raznim akcijama dubrovačkog brodarstva u odnosu prema Španiji oživotvoren izvanredan porast snage dubrovačke flote, trgovačke i ratne, koja je na Mediteranu uživala velik ugled, ništa manji od onog same Venecije.

¹⁷ V. A. Bačić, n. d., daje značajne ocene dubrovačkog brodogradnje i brodogradnje stranih pisaca koji te brodove vrstaju među prve na svetu (27—32).

¹⁸ V. A. Bačić, n. d., 39.

¹⁹ V. A. Bačić, n. d., 79—80.

Portugala. Tako, dakle, sasvim je moguće da je kod osvajanja Portugala učestvovalo 40 brodova. To se uostalom može kontrolisati i jednom drugom dubrovačkom veću koju nalazimo u izveštaju dubrovačkog poslanika Frana Gundulića, koji je napuljskom namesniku 1581, dakle samo godinu dana posle osvajanja Portugala, rekao da je u osvajачkoj španskoj floti bilo i 35 dubrovačkih brodova.²⁰ Ovo jednako važi i za drugi značajan podatak našeg anonima u vezi sa učestvovanjem 33 dubrovačka broda u Nepobedivoj armadi koji su nesumnjivo i svojom veličinom i naoružanošću, pa i junaštvom i mornara a tako isto i boraca morali da ostave trajan spomen i kod Engleza a tako isto i kod Španaca. Ništa rećitije to je potvrđuje nego engleski pomorski i brodski termin *Argose*, *Argosies*, koji je bio nadaleko poznat o čemu govori i pisac XVII stoleća Ricaut.²¹

Svakako iznenađuje činjenica da o tom veoma važnom događaju i za Dubrovnik, kao i njegove trgovce i vlasnike brodova, koji je i za njih bio težak udarac, nema u dubrovačkim dokumentima spomena. Tadić takođe kuša da nađe tom zagonetnom pojavu rešenje kad pretpostavlja da je to verovatno stoga što se radilo o dalekom ratu pa vlada nije obraćala na to veliku pažnju. Međutim, odmah zatim navodi Tadić vrlo dragocen podatak iz koga se vidi da se vlada Republike ipak zabavila tim pitanjem dve godine kasnije kad je engleska kraljica protestovala kod sultana što su njegovi podanici uzeli učešća u pot-hvatu protiv sultanovog prijatelja. »Ali se engleska kraljica Jelisaveta, preko svog poslanika u Carigradu, potuži Turcima, prijavivši Dubrovčane da svojim lađama pomažu Španiju. To je isto kazao u Carigradu i engleski poslanik dubrovačkome. Tada je vlada, 2 oktobra 1590, pisala Nikoli Goce, trgovcu u Londonu, da u ime Dubrovnika kaže kraljici kako su dubrovačke lađe silom uzete u špansku armadu, jer su se trgovačkim poslom našle u Španiji.«²² Tadić sasvim opravdano ističe da to niukom slučaju ne bi smelo da važi za one brodove Petra

²⁰ J. Tadić, n. d., 118, b. 1.

²¹ V. A. Bačić, n. d., 24—25. *Encyclopedia Britannica* (1949) s. v. *Argosy* (v. 2, 336) daje sledeće obaveštenje: »The term originally for a carrack or merchant ship from Ragusa and other Adriatic ports, now used poetically of any vessel carrying rich merchandise. In English writings of the 16th century the seaport named is variously spelt Ragusa, Aragouse or Aragosa, and ships coming thence were named Ragusyes, Arguzes and Argosies; the last form surviving and passing into literature. The incorrect derivation from Jason's ship, the «Argo» is of modern origin.«

Već je u Shakespearovo doba bila ova vrsta brodova dobro poznata, te o njima zna i ovaj najveći engleski dramatičar. Među prvim stihovima njegovog »Mletačkog trgovca« nalaze se sjajni stihovi kojima se opisuju Antonijske galije, koje on označava kao *argosies*.

»There, where your *argosies* with portly sail,
Like signoirs and rich burghers on the flood...«

O ovome kao i napomenima živih trgovačkih odnosa između Dubrovnika i Engleske vidi članak J. Torbarine, *Argosy ili šta engleski rečnik duuguje Dubrovniku*. (»Nova Evropa«, Zagreb, 1933, 223—224.)

²² J. Tadić, n. d., 120.

Ivelje, onih 12 apostola, koji su sigurno svojevoljno stupili u Filipovu Nepobedivu armadu.

Upravo žaljenje engleske kraljice na Dubrovčane kod svoga saveznika u Carigradu sadrži u sebi dva dragocena momenta. Pre svega, dubrovačka flota ostavila je nesumnjivo upečatljiv utisak jednog znatnog ratnog sastava koji je upadno bio velik, koji je morao da zada engleskim pomorcima dosta teškog posla. Zatim, dubrovačka vlada je zacelo bila vrlo dobro obavještena o učestvovanju njenih državljana u takvoj ogromnoj ekspediciji, jer su se sigurno mnogi novi brodovi gradili i u dubrovačkim gradilištima a stariji opravljali i podesili za takvu znamenitu ekspediciju kakve ranije nije znalo ratno pomorstvo. Ali, strah od zapleta sa Turcima, ako eventualno ekspedicija ne uspe, vladu je primorao da sve te pripreme prebaci na takozvani privatni sektor ostavljajući svojim pomorcima svu odgovornost za uspehe ili neuspehe. Da je diplomatski iskusna Republika pravo postupila pokazala je kasnija engleska intervencija i dubrovačko izvinjavanje pred silom koja je bila u porastu, a sa kojom je inače održavala prisne trgovačke veze.

Jedva može biti sumnje da dubrovačka vlada ne bi znala da su njeni građani bili u tolikoj meri, i kao brodovlasnici, brodograditelji, mornari i vojnici angažovani u Filipovoj akciji. Katolički Dubrovnik mogao je da u ovakvom krstaškom pohodu vidi veliko vrelo prihoda, ne samo u vreme priprema zapošljavanjem svojih brodovlasnika i brodograditelja, nego i sa političkim koristima posle eventualnog uspeha tada najmoćnijeg vladara u Evropi. Jer jedva je koga bilo tada u Dubrovniku koji je mogao da sumnja u uspeh ovakve velike akcije na koju se Filip još od 1585 vrlo živo i svestrano spremao angažujući sve potrebno za takvu nesumnjivo tešku ratnu operaciju. Prema tome dubrovačka vlada je zacelo dobro znala za savezničke odnose između engleske kraljice i sultana, pa je stvar odobrila svojim građanima tihom i nezvaničnom saglasnošću ne poveravajući je svojim odlukama koje bi ušle u zapisnike njenih Veća.

Tako je moglo da se dogodi da je čitava četvrtina brodovlja Nepobedive armade, i to onog većeg i boljeg dela, pripadalo upravo Dubrovčanima, našavši se u službi moćnog »Katoličkog kralja« kako anonimni pisac naziva Filipa II, spomenuvši na jednom trećem mestu opet kako oni »seruirono il Rè cattolico con gran quantità de naui«.²³ Uostalom, o ovome veoma sugestivno kazuje već spomenuti spisak od 178 brodova, raznovrsne tonaže, koji su bili u službi španskih vladara od 1584 do 1654.²⁴

²³ Fol. 1000ro.

²⁴ V. A. Bačić, n.d., 79—80. Tu su brodovi razvrstani po veličini i lukama pripadnosti. Ima ih od 900 do 1300 kara (kola, tako se merila veličina broda), 700 do 850 kara, 500 do 650, 400 do 650 kara, 250 do 360 kara. Dakako toliko brodova nije mogao da ima Dubrovnik u određeno vreme u XVI ili XVII stoleća od jednom u službi Španije, već svakako tokom čitavog ovog vremenskog raspona.

Tako nam podaci, sadržani u obaveštenjima našeg anonimnog pisca, nesumnjivo Dubrovčanina, sačuvani među bogatim rukopisnim fondovima londonskog British Museum-a postaju jedna potvrda više o visokom usponu dubrovačkog brodarstva u stoleću njegovog najvećeg procvata. Punu sigurnost u podatke ovog Dubrovčanina možda će jednog dana dati arhivalija španskih arhiva, koja sigurno i za naše krajeve, naročito za Dubrovnik moraju da obiluju svakovrsnom gradom.

THE PARTICIPATION OF THE RAGUSAN FLEET IN THE SPANISH »INVINCIBLE ARMADA«

Resume

The Yugoslav historiography has touched on the question of the participation of the Ragusan fleet with its able seamen in the Spanish Invincible Armada — »La Invicibile Armada« — as Philip II named his fleet drawn from different nations, which he sent in 1588 to conquer England (T. Gelcich, J. Tadić, V. A. Bačić).

The documents now at the disposal in the Ragusan Archives, that shed light upon this question, are very scanty. From these one can not establish with what fleet the Ragusans participated in this invasion, which proved a failure, of England and her Queen Elizabeth, who was equally hateful to the popish Rome and the capital of the »Catholic Majesty«.

The author is able to give a more precise answer to this question, after having come across a Ragusan manuscript *Dominio, sito e costumi della Repubblica di Ragusa* in the British Museum in London (M. B. Add. 14, 008). The Anonymus writer, a Ragusan and Slav without any doubt, lays stress among other matters, on the merits of Ragusa for the invasion projects of the Spanish King, especially at the conquest of Portugal (1580) and in the catastrophe of the Invincible Armada (1588). This writer tells that forty big ships assisted in the conquest of Portugal, and thirty three excellently built and well equipped with armaments vessels in the Invincible Armada. Accordingly, in a fleet consisting of 130 ships, as the Invincible Armada did, one fourth was Ragusan. This fact is another proof that this type of excellent construction of the Ragusan ships left traces in the English literature and naval terminology — Argosy. The analysis of the data given by this anonymous writer indicates that he is reliable as a writer.